

Debat: hoe crisisbestendig is de democratie?

Achtergrond - 6 juli 2022 - Auteur: Marja Verburg

Is de liberale democratie nog wel geschikt als regeringsvorm in deze tijden van crisis? Moeten we ons politieke en economische systeem niet vernieuwen? Daarover debatteerden de Duitse historicus Hedwig Richter en de Nederlandse socioloog Willem Schinkel vorige week met elkaar in Amsterdam op uitnodiging van het Duitsland Instituut.

Historicus Richter en socioloog Schinkel kijken elk met een eigen bril naar de liberale democratie. Dat levert een interessante discussie - in het Engels - op waarin ze het niet echt eens worden. Soms lijken ze elkaar zelfs niet te begrijpen.

De liberale democratie profiteert van crises, betoogt Richter, professor voor *Neuere und Neueste Geschichte* aan de Universität der Bundeswehr München. De democratie heeft oppositionele elementen nodig, want die leiden tot verandering, zegt ze. Kijk naar de opkomst van de arbeiders- en vrouwenbewegingen in de 19e en 20e eeuw. Die hebben ervoor gezorgd dat veel meer mensen een stem hebben in het politieke systeem.

Een voorstander van meer directe democratie is ze niet, zegt de historicus, die zich in Duitsland [actief in het publieke debat mengt](#). De democratie heeft juist begrenzings nodig om te kunnen functioneren, een zekere afstand tussen politici en de bevolking, een parlement dat beslissingen neemt, legt ze uit.

Schinkel is niet overtuigd van het nut van crises voor de democratie. Het is lui om te denken dat een crisis leidt tot verandering en tot betere beslissingen, zegt de socioloog, hoogleraar Sociale Theorie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Kijk naar de klimaatcrisis, of naar de vluchtelingencrisis. Die worden juist gebruikt om maatregelen door te kunnen voeren en door te kunnen gaan op dezelfde weg. Mensen moeten zelf voor veranderingen zorgen, benadrukt Schinkel.

De [debatmiddag 'Rethinking democracy in times of crisis'](#) op 1 juli 2022 in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam maakt onderdeel uit van de reeks Sturm und Drang, waarmee het Duitsland Instituut opvallende denkers of opiniemakers uit Duitsland en

Nederland in gesprek brengt met elkaar en een breed publiek laat kennismaken met hun ideeën.

Een van de makers van het [Iron Curtain Project](#) speelde aansluitend aan het debat [The Populist Game](#) met het publiek, een zoektocht naar de sterke leider in het publiek die de democratie omver kan werpen. Ook dat is in bovenstaande video te zien.

Liberaal democratieën kunnen juist wel dealen met problemen als de klimaatcrisis, brengt Richter daar tegenin. Na te denken over alternatieven, daar zijn liberale democratieën voor gemaakt, zegt ze even later in het debat, dat heb je in het verleden ook altijd gezien. Ze veranderen ook steeds, aldus de Duitse historicus.

Schinkel vindt het problematisch dat de liberale democratie claimt de beste regeringsvorm te zijn, terwijl de economie buiten beschouwing wordt gelaten. De economie heeft een heel groot effect op de staat van de planeet, zegt hij. "Dat is een van de redenen waarom ik er niet zo van overtuigd ben dat liberale democratieën nu het beste zijn om de enorme effecten van de opwarming van de aarde af te wenden." Richter wijst op discussies over hoe sterk de staat moet ingrijpen in de economie. Dat doen overheden ook vaak "en dat is goed". Ze zouden nu meer moeten doen, vindt ze, "zoals meer belasting heffen", maar ze noemt het naïef te zeggen dat de economie moet worden gedemocratiseerd. Politiek en economie functioneren op andere niveaus, vindt ze.

In een discussie over hoe de democratie functioneert, benadrukt Richter dat je veel ontwikkelingen niet los van elkaar kunt zien. Mensen begonnen zich in de 19e eeuw onderdeel te voelen van een natie, daarbinnen waren ze gelijk, of ze nou arm waren of rijk, legt ze uit. Maar dat waren ze niet, werpt Schinkel tegen, en mensen het idee geven dat ze onderdeel zijn van een natie, is ook een manier om klassenstrijd te onderdrukken. Dat is een beperkte visie op het geheel, vindt Richter. Dat mensen zich deel van een natie voelden, betekende niet dat ze niet opkwamen voor hun rechten als arbeiders of als vrouwen. "Deze ontwikkelingen versterken elkaar juist."

Welke rol speelt representatie in de democratie? vraagt debattleider Mario Daniels, historicus verbonden aan het Duitsland Instituut. Schinkel is voor een veel radicalere vorm van representatie. Wat hem betreft gaat het dan niet alleen om mensen die nu deel uitmaken van een land. Je kunt het ook uitbreiden, zegt hij: dat je mensen representeert die nog moeten komen, toekomstige generaties. "Dat is ook een manier om meer democratie te hebben." Of je kijkt naar de

representatie van niet-menselijke wezens, zoals bijvoorbeeld oceanen. "Daar is ons leven mee verwoven. Ook zij moeten een stem hebben in de representatieve politiek."

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/50737/debat-hoe-crisisbestendig-is-de-democratie>